

B I J E E N 8 e E E U W F E E S T .

=====

Het jaar 1959 is voor Oostkerke en omstreken een belangwekkend jubeljaar. Immers op 3 juli a.s. zal het 800 jaar geleden zijn, dat Sint Guthago, die te Costkerke werd begraven, aldaar werd heilig verklaard. Dit gebeurde, naar de gebruiken van die tijd, toen de Bisschop van Doornik in de aanwezigheid van de Abten van Ter Duinen, van Oudenburg en van Eekhoutte, de relikwiën plechtig kwam verheffen.

Wie was Sint Guthago? Volgens geloofwaardige overleveringen was deze heilige een der vele ierse zendelingen die tussen de 6e en de 9e eeuw, de nog heidense inwoners alhier hielp bekeren. De legende verhaalt dat hij koning was van de Schotten of Melten in Ierland, of toch zeker van koninklijken bloede. Hij verzaakte rijkdom en macht om zich hier in de eenzaamheid aan God alleen te wijden. Hij zou geleefd hebben als kluizenaar, samen met twee gezellen Gillo en Guidolf, bij de oever van de zee te Knokke. Bij zijn dood werd hij te Oostkerke begraven op het westelijk deel van het kerkhof.

Een tweede bekeringsaktie in onze hoek, ging uit van de St-Pietersabdij te Gent. Deze abdij verkreeg alhier reeds zeer vroeg bezittingen. Een der oudste was de schapenweide die ze in 737 verkreeg te Greveninge. Deze schapen weide is te vereenzelvigen met de latere heernis, west van Hoeko-molen. De centrale hoeve van die heernis, werd lange tijd bewoond door landbouwer Louagie.

In het begin van de 11e eeuw verkreeg de St-Pietersabdij nog een bezit op Costkerke, noord van de kerk en groot omtrent 90 gomet. Dit was gelegen rond de hoeve Heernis, nu bewoond door A. Zwaenpoel. Noord van Dudzele had de abdij een derde bezitting. Deze gronden staan alle drie in verband met schapenteelt en het zal ook niet toevallig zijn dat drie voornaamste waterwegen vanuit Brugge naar deze respectieve bezittingen gericht zijn; namelijk: het Oude Ewin, de Rontselarebeek en de Eevoorde. Ook de oudste en voornaamste landwegen van het noorden leidden van Brugge naar die heernissen: 's Weversweg, de Rontselarestraat en de Costheerweg.

Behalve de invloed van Sint Guthago op de bekering van het noordoosten van West-Vlaanderen, staat dus ook de invloed vast van de St-Pietersabdij op ditzelfde noorden. De aktie werd gelijktijdig van twee kanten

gevoerd en het is meer dan waarschijnlijk dat de ene de andere op haar weg heeft ontmoet, of dat ze elkaar zelfs deden.

In het gedeeltelijk legendarisch verhaal van het leven van Sint Guthago, wordt gezegd dat hij leefde te Knokke. Volgens het bodemonderzoek van de streek is het zeer onwaarschijnlijk dat Knokke-aan-zee zo vroeg reeds bestond. De St-Pietersabdij had echter van ouds een bezitting te Knokke bij Boekhoute in 't noorden van Oost-Vlaanderen. En aangezien deze abdij daarbij nog behoorde tot de ierse richting van het monnastiek leven, wint de gedachte van langsom meer veld, dat Sint Guthago tijdelijk te Knokke bij Boekhoute zou geleefd hebben, en langs daar in betrekking zou geweest zijn met de St-Pietersabdij.

Dat Sint Guthago te Oostkerke werd begraven, zou dan gemakkelijk te verklaren zijn, door zijn overplaatsing naar het abdijbezit dat we kennen als heernis, west van Hoeke-molen. De dunbevolkte streek zal geen beletsel geweest zijn voor zijn teruggetrokken leven. Oostkerke-dorp is ontstaan op een hooggelegen plaats langs de weg die van deze heernis naar St-Pieters bij Brugge liep. In die tijd behoorde geheel Hoeke nog tot het grondgebied waar later de parochie Oostkerke ontstond, zo dat het natuurlijk is, dat iemand die op de heernis stierf, te Oostkerke werd begraven.

De legende verhaalt ook dat een der gezellen, met name Gillo, na de dood dood van Sint Guthago, deze niet wilde verlaten en zich vestigde in de nabijheid van het graf van zijn heilige vriend. Langs de weg van Hoeke naar Oostkerke-dorp, op amper 500 meter van het kerkhof, was een plaats Heunikkepit of Monekepit genoemd. Hoogstwaarschijnlijk is dit de plaats waar Gillo verbleef. Het dichtbijgelegen ganzeveld kan op zijn levensonderhoud wijzen. Wegens de wonderen die bij het graf van Sint Guthago gebeurden werd een kapel gebouwd, die later wanneer het dorp aangroeide, vervangen werd door een romaanse kerk in veldsteen. Van deze kerk werden voor een paar jaar, de kruisbeuk, het middenkoor en het noordelijk half-ronde zijkoor, opgegraven. (1) Het is in die kerk dat de plechtige verheffing of de heiligverklaring van Sint Guthago heeft plaats gehad op 5 juli 1159. Dan werd het stoffelijk overschot van de heilige ontgraven en in een fierter of reliquieschrijn geplaatst.

Wanneer in de 13e eeuw de gotische beuken en de toren werden bijgebouwd, behield men de kruisbeuk van de romaanse kerk. De nieuwbouw strekte zich in westelijke richting uit, zo dat de toren kwam te staan waar eens het graf van Sint Guthago lag. Hiermede wordt nog een tekst uit de legen-

de uitgelegd, die zegt dat Sint Guthago begraven is geweest waar nu de toren staat.

In de 14e eeuw werden ook de romaanse koren vervangen door gotische hallekoren naar het voorbeeld van Damme en Aardenburg. In 1401 werd de fierter van S. Guthago uit Damme plechtig naar Oostkerke teruggebracht. De reden van zijn verblijf in de Zwin-stad wordt echter niet vermeld. Is het niet geweest gedurende de verbouwingswerken aan de kerk van Oostkerke? Onmogelijk is het niet, maar zekerheid is evenmin te verkrijgen. Het nieuwe hoofdaltaar dat in de hallekoren was opgericht, werd op 1 okt. 1414 gewijd door de hulpbisschop van Doornik, en wel ter eer van Sint Guthago.

Tezelvertijd plaatste de kerkvoogd de relikken van S. Guthago in een nieuw schrijn. Die relikkast, die het gebeente van S. Guthago bevatte, is in Oostkerke bewaard gebleven tot omstreeks 1572. Immers de aanwezigheid ervan is bewezen door archieftoksten die betrekking hebben op de jaren 1501, 1512, 1532, 1535, 1549 en 1565. Vermits de laatste 3 data in de disrekeningen voorkomen ten gevolge van een fondatie gedaan in 1532 -fondatie die overgeschreven werd in 1569 en dus toen nog van kracht was- en de volgende nog bestaande disrekening van 1575 de fierter van S. Guthago niet meer vermeld, zou deze dus verdwenen zijn tussen 1569 en 1575. Vermoedelijk is dit gebeurd in 1572, wanneer de kerk een eerste maal door de geuzen werd geplunderd. Vanaf 1615 tot 1764 werd in Oostkerke een kleine relikwie van S. G. vereerd. Die was afkomstig uit de St-Salvatorskerk te Brugge. De was waarschijnlijk in 1512 afgenomen van de grote relik, toen de fierter van Oostkerke dit jaar onderzocht werd. Hoe deze kleine relik, die feitelijk een tand was, verloren gegaan is, is ons onbekend.

Gedurende de 16e, 17e en 18e eeuw kende Oostkerke een bloeiende Omme-gang die ongetwijfeld reeds bestond sedert de heiligverklaring in 1159. Een processie waarin de fierter van S. G. werd megedragen, trok, opgeluisterd door muziek, langs de straten van het dorp; en dit telken jare op de 2e zondag van juli. Die dag was de vaste olttaafdag volgend op het feest van Sint Guthago dat op 3 juli viel, de dag der plechtige verheffing. De omme-gang was dus zeker ingesteld ter ere van S. G. en wordt nog gevierd door de grote kermis. Die kermis dankt haar ontstaan aan de volkstoe-loop op de Omme-gangsdag.

Benevens S. G. werd in de omme-gang ook Sint Nivientinus vereerd. S. N. was patroon van de parochie geworden sedert de tienden op Oostkerke aan de St-Nivientensabdij in Vermandois waren geschonken. Zijn beeld werd in de

processie rondgedragen door de Dudzelenars. Ook Sint Blasius werd er in vereerd. Die was de patroon van het wöversgild dat in de rekeningen van Meunikenrede reeds vernoemd staat in het begin van de 15e eeuw. Sint Guthago, St Kwientin en sint Blasius staan broederlijk nevens elkaar afgebeeld op een mooi 17e eeuw schilderij dat voor de vernieling van de kerk in 1944, het S-Kw.-altaar versierde. Het wordt toegeschreven aan J. Laes, een brugs schilder uit de 2e helft van de 17e eeuw. In 1566 en 1667 heerste de pest te Oostk., en vermoedelijk werd dit schilderstuk omstreeks die tijd vervaardigd. Het is meteen de oudste afbeelding van Sint Guthago.

Hoe hoog deze 3 heiligen in aanzien stonden te Oostkerke, blijkt uit het feit dat de aflaten van de in 1535 heringerichte confrerie van O.L.V. van de Rozenkrans, voornamelijk op 4 feestdagen konden verdiend worden: op St. Blasius 2 feb., op St. Guthago 3 juli, op St. Kwientin 31 okt., en op Kerstdag. Nog in 1765 betaalde de confrerie van St. Kwientin jaarlijks aan de pastoor voor 3 Missen die gezongen werden aan St-Kwientensaltaar op de feestdagen van onze 3 heiligen. Met afschaffen van de processie door Jozef II en de daaropvolgende franse revolutie, hebben de ommevang doen vergeten; en alleen de grote kermis bleef als herinnering bestaan.

Sint Guthago kwam weer in de belangstelling ter gelegenheid van de officiële goedkeuring van de eredienst van Sint Idesbald, de abt van Ter Duinen die overleed in 1167. Om deze officiële bekrachtiging te vieren zouden or te Brugge, alwaar de relikwiën van St Idesbald bewaard worden, grote feestelijkheden plaats grijpen. St Idesbald was in 1139 te Oostkerke aanwezig geweest bij de verheffing van Sint Guthago. Het was dan ook vanzelfsprekend dat een afgevaardiging van Oostkerke aan deze plechtigheden te Brugge deelnam. Kanunnik De Leyn kwam zelf te Oostkerke verschillende voorlichtingsscermoenen geven over de beide heiligen. Op 5 juli 1896 werd het door Pastoor Van Den Driosse geschonken beeld van Sint Guthago, plechtig gewijd gedurende de vespers. Hierna werd met het beeld een eerste vernieuwde Ommevang gedaan. Alle aanwezigen stapten mee, driemaal rond de kerk, waar nu nog de processieweg ligt op het kerkhof. Met dit beeld hebben de Oostkerkenaren op 12 en op 19 juli 1896 te Brugge deelgenomen aan de praalstoet van S. Idesbald.

Het lijkt geen twijfel dat deze plechtigheden ter ere van St Idesbald ook de aanleiding zijn geweest voor Hgr. de Bisschop om op 28 juni 1894 aan Oostkerke een relikwie te schonken van St. Blasius; en op 29 okt. 1896 een van St. Idesbald. Met deze laatste relikw wordt sedertdien gewoonlijk gezegd rond het feest van Sint Guthago, t.t.z. met de grote kermis. Ook werd gedurende een twintigtal jaren het gebruik hernomen om op de feestdagen van

St. Blasius, St. Guthagi en St. Kwientin, een Mis te hunner eer op te dragen. En toen de grote klok hergoten is geworden, kreeg zij bij de doop op 19 dec. 1905 de naam Guthago. Deze klok werd gedurende de oorlog 40-45 door de Duitsers geroofd.

Het beeld van Sint Guthago, in hout gesneden, werd bij de vernieling van de kerk in 1944, zeer zwaar beschadigd; doch door een milde gift van Baronnes Van der Elst, keurig hersteld door A. Slabbinck uit Brugge. Het kwam op zijn vroegere plaats in de herbouwde kerk terug op 3 juli 1956. De raap die de heilige vroeger aan zijn voeten had liggen, en die we op het schilderij van Maes reeds als oudste ikonografisch kenmerk van onze heilige aantreffen als voorstelling van zijn kluizenaarsleven, werd bij die herstelling jammer genoeg, vervangen of liever omgevormd in een wereldbol die moet betekenen dat Sint Guthago de wereld verzaakte om zich aan God te wijden.

In 1898 hebben de Eerwaarde Zusters Larikolen te Oostkerke een meisjes-school opgericht. De eerste aanwijzing die we van deze Zusters op Oostkerke vinden, is dat zij op 30 juli 1896 met de kinderen van uit Brugge een Omme-gang kwamen doen ter ere van Sint Guthago. Vermoedelijk zijn zij zijn hulp komen vragen tot het oprichten van de school. Dan zal het uit dankbaarheid zijn dat zij boven de ingang van de speelplaats, het kustig beeldhouwwerk⁽²⁾ hebben geplaatst, voorstellende de verheffing van Sint Guthago in 1159. Het zou ten zeerste gewaardeerd worden, moest deze afbeelding als herinnering aan de verheffing, in het jaar 1959 kunnen tentoongesteld worden in de kerk van Oostkerke, onder de toren, op de plaats zelf dus, waar de **Z a l i g v e r k l a r i n g** v o o r a c h t e e u w e n plaats vond. ⁽³⁾

R. De Keyser

o + o + o + o + o + o + o

Bronnen : a) Uitgegeven:

1. Sint Guthago - door Z.E.H. J. Opdedrinck in Biekerf, Jg. 26 - 1920 p.97-100.
2. Sint Guthago te Oostkerke - door R. De Keyser in Biekerf, jg. 58 - 1957 pag. 198 - 202.
3. Ontstaan van het wegen- en waterwegennet te noorden van Brugge. Invloed van de Gentse St-Pietersabdij - door R. De Keyser in Biekerf, jg. 59 - 1958 pag. 305 - 308. Het kaart.
4. Oudheidkundig onderzoek van de St-Kwintenskerk te Oostkerke bij Brugge - door Dr. L. Devliegheer in Bul.Kon.Com.Mon.Landsch. VIII - 1957.
5. Oostkerke en Hoeke - Onderlinge betrekkingen in de loop der tijden - door R. De Keyser in Brugs Handelsblad, 53e jg. nr. 11, 4 jan. 1958.
6. Sint Idesbald van der Gracht - in "Heiligen van onze stam" - door J. De Cuyper. Uitg. De Kinkhoren, Brugge 1946.
7. Programma Album van de Stoet ter eer van S. Idesbald - Uitgaaf St-Augustinu Maatsch. Brugge 1896 (daarin vermeld: al de Oostkerkenaren die aan de stoet te Brugge deelnamen).

8. Over Kanunnik De Leyn en zijn bemoeiingen over St Guthago, zie : Le Chanoine
 A. De Leyn - Notice biographique par le Chanoine H. Rommel - Bruges
 1906. Extrait des Annales de la société d'Emulation Tome LIV, p. 36.
- b) Onuitgegeven:
1. Kerkarchief Oostkerke:
- Register akten van geboorten, huwelijken en overlijdens 1656/1749.
 - Kerkrekening Oostkerke 1657.
 - Disrekeningen Oostkerke 1565 en 1575.
 - Stichtingsbrief van de Confrerie van O. L. Vrouw van de Rozenkrans in de kerk te Oostkerke 30/8/1685.
 - Status Ecclesia parochialis de Oostkerke 27 juli 1756.
 - Revenue pastore Oostkerke 1765.
 - Dienstboeken van de kerkdiensten te Oostkerke.
2. Staatsarchief Brugge:
- Disrekening Oostkerke 1555 (fonds Vrije) - alsook 1549.
 - Kerkrekeningen Oostkerke 1501 en 1512 (id.)
 - Verslag dekenale visite Oostkerke 1764 (kerkelijk fonds nr.400)
 - Verslag dekenale visite Oostkerke 1771 (idem nr.401)
3. Doofstommen en Blinden Gesticht Brugge : Archief van Spornalie:
 Belegghethede der Renten en landen van den heiligen Geest in Oostkerke anno 1569. folio 13 art. 34.

Nota's:

(1) Ware het geen goed gedacht, ten oosten van de kerk, waar zich de grondvesten van de romaanse koren bevinden, die op hun juiste plaats aan te duiden, in de aard van wat te Brugge werd gedaan voor de karolingische burchkerk ?

(2) De Zecreerwaarde Moeder Algemene Overste der E.S. Maricolen was in 1893 Z. E. Moeder Euphemie (Hejuffrouw Blomme) van Oostkerke. De school werd toegewijd aan Sint Guthago en bij het leggen van de eerste steen, was de volgen chronogram te lezen : Une MaChtIge Voorspraak heIlIge guthago heLpe Voor 't opbouWen Dezer sChool.

(3) Buiten Oostkerke zijn ons nog 2 afbeeldingen van Sint Guthago bekend: een glasraam in de kapel van het St-Lodewijkskollege te Brugge; en een glasraam in de militaire kapel te Oostende. Dit laatste werd vervaardigd door Elie Van Damme. Nauwkeuriger inlichtingen over deze en eventueel andere afbeeldingen van Sint Guthago zouden dankbaar aanvaard worden.

&

HOE KOMT DIE GRENSPAAL DAR TE STAAN ?

=====

Onze leden, de Jonghoren R. en A. Van Den Broucke vroegen hoe het komt dat de grenspaal Nr. 360, daar vlak bij hun voordeur is gezet; en of er een uitlog is voor de loop van de grens, in 2 verschillende richtingen, schuin weg al over de baan en door de velden.

Door het verdrag van 1564 werd de grens zo bepaald: 80 Roeden (+525 m) west van de toren van Ter Muiden -zeer sterk bruggenhoofd in de verdediging van Sluis- werd het punt A gezet. Van daaruit werd een rechte lijn getrokken naar de monding van het Lapscheure-gat. In de andere richting werd ook een rechte lijn getrokken langs de redoute Boerenverdriet, en zoals ik vermoed langs het oude St-Annafort, al over de Plaat tot het punt C, midden in de ooster vaargeul van het Zwin, en de grens volgde van daaruit die geul tot in zee. B.C.